

تاریخ اسلام

(سال ۳۶ هجری)

گذری بر شخصیت‌شناسی امیر مؤمنان علیه السلام

براساس: درس دکتر سید حسن افتخارزاده

بازنویسی و ویراستاری علمی:

دکتر سمیرا مهدی نژاد

تحت نظارت:

دکتر عبدالحسین طالعی

(عضو هیئت علمی دانشگاه قم)

سرشناسه	مهدی نژاد، سمیرا، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	تاریخ اسلام (سال ۳۶ هجری) گذری بر شخصیت‌شناسی امیرمؤمنان علیه السلام بر اساس درس گفتارهای دکتر سید حسن افتخارزاده / بازنویسی و ویراستاری علمی سمیرا مهدی نژاد؛ تحت نظر عبدالحسین طالعی.
مشخصات نشر	تهران: موسسه فرهنگی نیا، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۹۴ ص.
شابک	۵-۱۳۳-۲۶۴-۶۰۰-۹۷۸: ۳۵۰/۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فتیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۸۲-۱۹۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.
موضوع	Ali ibn abi-Talib, Imam I, 600-661
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- خلافت
موضوع	*Caliphate -- Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661
موضوع	اسلام -- تاریخ -- ۳۶ ق.
موضوع	Islam -- History -- 656
موضوع	طالعی، عبدالحسین، ۱۳۴۰ -
شناسه افزوده	افتخارزاده، سید حسن، ۱۳۲۱ -
شناسه افزوده	BP۱۴
رده بندی کنگره	۲۹۷/۹۱۲
رده بندی دیویی	۸۲۳۱۷۲۳
شماره کتابشناسی ملی	

تاریخ اسلام (سال ۳۶ هجری) گذری بر شخصیت‌شناسی امیرمؤمنان علیه السلام

براساس: درس گفتارهای دکتر سید حسن افتخارزاده

بازنویسی و ویراستاری علمی: دکتر سمیرا مهدی نژاد

تحت نظارت: دکتر عبدالحسین طالعی (عضو هیئت علمی دانشگاه قم)

ناشر: مؤسسه انتشارات نیا | نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ | قیمت: ۳۵۰/۰۰۰ ریال

چاپ: فرارنگ | صحافی: صالحانی

آدرس: خیابان شریعتی، بالاتر از بهار شیراز کوچه مقدم نبش ادیبی

پلاک ۲۶ طبقه ۳، تلفن: ۷۷۵۰۴۶۸۳

آدرس سایت: <http://nabacultural.org/fa>

فهرست مطالب

۹	پیش از گفتار.....
۱۰	روش‌شناسی مباحث تاریخی.....
۱۵	تعریف صحیح امامت.....
۲۱	درآمد.....
۲۷	بحر فضائل علی بن ابیطالب علیه السلام
۲۹	تفاوت «فضیلت» و «کرامت».....
۳۱	توصیف به وصف.....
۳۳	چرایی طرح برخی فضائل از سوی پیامبر خدا و ائمه هدی علیهم السلام
۳۹	معرفی چند کتاب در فضائل امیرمؤمنان علیه السلام
۴۷	آن چه پیش روست.....
۴۹	برگ اول: علی، امیرالمؤمنین.....
۶۵	برگ دوم: علی، اولین ایمان آورنده.....
۸۷	برگ سوم: علی، همواره همراه حق.....
۹۵	برگ چهارم: علی، یعسوب الدین.....

پیش از گفتار

آغاز پیدایش اسلام، در واقع مطابق با آغاز پیدایش انسان است؛ چرا که در هر نشئه‌ای از نشئات که انسان موجودیت یافت و مخلوق شد، خداوند تبارک و تعالی در همان نشئه، آیینی را که به او ابلاغ کرد و از او خواست، اسلام بود. چنان که در قرآن می‌فرماید:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ...﴾، یعنی: «دین در نزد خدا، اسلام (و تسلیم بودن در برابر حق) است...».

و یا با اشاره به عالم ذر می‌فرماید:

﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا...﴾^۱؛ یعنی: «و (به خاطر بیاور) زمانی را که پروردگارت از پشت و صلب فرزندان آدم، ذریه آنها را برگرفت؛ و آنها را گواه بر خویشستن ساخت؛ (و فرمود): «آیا من پروردگار شما نیستم؟» گفتند: «آری، گواهی می‌دهیم!»...».

دیگر نکته مهم آنست که در بررسی تاریخ، تنها بررسی حادثه‌ها کافی

۱. آل عمران: ۱۹.

۲. اعراف: ۱۷۲.

نیست؛ بلکه شناخت حادثه‌سازان نیز، به دریافت یک تحلیل درست یاری می‌رساند.

این‌که تاریخ بگوید سعد بن ابی وقاص، پیروز جنگ قادسیه بوده و علی فاتح جنگ با معاویه نشد، سعد را قهرمان نمی‌کند. آیا پیروزی سعد، همانقدر ارزشمند است که پیروزی علی در بدر؟!

بنابراین، بنظر می‌رسد بررسی حوادث تاریخی بدون شخصیت‌شناسی میسر نباشد. نمی‌توان بی توجه به اشخاص مؤثر و فعال در حوادث تاریخی، بررسی حوادث را بخدادها را تحلیل کرد. همانطور که در زمینه‌ی تاریخ فلسفه، آنچه بررسی می‌شود، علاوه بر مبانی فلسفی، فیلسوفانی هستند که با نظریه پردازی خود، این علم را پدید آورده‌اند. درباره‌ی تاریخ شیعه نیز می‌بایست تاریخ پیشوایان شیعه بررسی شود؛ زیرا تاریخ سیاسی ممالک مختلف با تاریخ رجال سیاسی آنان عجین است. در بررسی‌های تاریخی، ویژگی‌های روحی، فرهنگی، اعتقادی و اخلاقی فعالان هر حوزه باید مد نظر قرار گیرد. اگر از این مسیر به بررسی تاریخ پرداختیم، می‌توان امید داشت تحلیل نسبتاً درستی ارائه شود.

روش‌شناسی مباحث تاریخی

بعد از رنسانس، در سیمصد سال اخیر، شیوه طرح مباحث علمی مبتنی بر نگاهی مادی است. از این منظر، جز ماده و آثار ماده، مسئله دیگری مطرح نیست و اصالت و تقدّم با فیزیک و ماده است.

روش‌هایی که اخیراً در مباحث تاریخی مطرح می‌شوند نیز بر همین پایه بنا شده‌اند.

اما در واقع برای مطالعه تاریخ اسلام دوروش وجود دارد:

۱. روشی که بر مبنای نگاه فیزیکی و مادی است. در این روش، ابتدا از محیط و شرایط (فیزیک و ماده) آغاز و سپس به تولّد و فراز و نشیب‌های طبیعی زندگی شخصیت‌ها پرداخته می‌شود.

۲. روشی که بر مبنای نگاه معنوی یا معناگرایانه، به فضیلت‌ها، تفکرات، شأن و جایگاه انسانی و الهی و معنوی شخصیت‌ها پرداخته می‌شود.

غالب کتاب‌هایی که پیرامون زندگی و سیره رسول خدا ﷺ به رشته تحریر درآمده، با رویکرد اوّل نوشته شده و از این جا آغاز می‌گردد که مساحت جزیره العرب چقدر بود؛ ارتفاع آن از سطح دریا چقدر است؛ مگه در کجای عربستان واقع شده و آب و هوای آن چگونه است؛ از کوه‌ها و دشت‌ها و پهنایش گفته می‌شود؛ از قبیله‌ای که پیامبر خدا ﷺ در میان آنان می‌زیست گفته می‌شود که از کجا آمده‌اند و چگونه امور معاش می‌کردند؛ اثر این نگاه چنان است که مخاطب، در نهایت گویا به این نقطه خواهد رسید که پیامبر خدا، پرورده چنین محیطی است!

کتاب‌هایی که در مورد امیر مؤمنان ﷺ نیز نگاشته شده چنین است که از تولّد تا شهادت، توصیف شده و اوج جلوه شخصیت آن حضرت، در حاکمیت ایشان وصف شده که بیت المال را به مستمندان می‌داد!

اما این که آیا در این کتب، به بخش‌های توحیدی حضرت مولی المومنین نیز پرداخته شده است یا نه، آیا بحثی از دعای کمیل که از زبان ایشان جاری شده به میان آمده است؟ آیا به آیات کتاب خدا که در شأن امیر مؤمنان ﷺ نازل شده، اشاره‌ای شده است، پاسخ منفی است.